

THE BORDER SPECTACLE OF MIGRANT «VICTIMISATION»

Το παρόν κείμενο πρωτοδημοσιεύθηκε στο OpenDemocracy.com στις 20/05/15 [The border spectacle of migrants' victimisation] Αποτελεί μία περίληψη του εκτενέστερου άρθρου του Nicolas De Genova, Spectacles of migrant «illegality»: the scene of exclusion, the obscene of inclusion. Ο De Genova χρησιμοποιεί την ομοχημία των λέξεων scene και obscene για να φτιάξει ένα λεκτικό σχήμα το οποίο να υποστηρίζει την θέση του ότι η πραγματική μεταναστευτική πολιτική στηρίζεται στην συμπερίληψη διαμέσου του αποκλεισμού [inclusion through exclusion] ή στην ενσωμάτωση μέσω της παρανομοποίησης ή αποκανονικοποίησης [inclusion through illegalization]. Στα ελληνικά η λέξη obscene αντιστοιχεί στο επίθετο αισχρός ή χυδαίος, φέροντας μία αποκάλυπτα ηθική εσάνς που νομίζουμε εκφεύγει των προθέσεων του De Genova: οπότε προτιμήσαμε, ελέγχοντας και σχετικές μεταφράσεις του ίδιου συγγραφέα στα ελληνικά, να αποδόσουμε το νόημα του πολιτικού του σχολίου, χρησιμοποιώντας περισσότερο τις λέξεις υποτιμητικός/υποτίμηση, απαξιωτικός/απαξίωση. Παράλληλα, το scene μπορεί να μεταφραστεί τόσο ως σκηνή όσο και ως τόπος. Ποιος τόπος, όμως; Στο εκτενέστερο άρθρο του 2013, ο De Genova επικαλείται τους λεφεβριανούς [Henry Lefebvre] ορισμούς και έννοιες του χώρου, αφιερώνοντας αρκετή έκταση τόσο στον χώρο της αναπαράστασης όσο και στην έννοια της αναπαράστασης του χώρου. Ξέρουμε λοιπόν ότι όταν ο De Genova λέει scene αναφέρεται στην έννοια του χώρου που παράγεται διαμέσου αναπαράστασεων σχηματίζοντας έτσι τον τόπο. Συνεπώς, σε άλλα σημεία το scene μεταφράζεται ως σκηνή και σε άλλα ως τόπος, δηλώνοντας πάντα την αναπαράσταση ως κατασκευαστικής της έννοιας τόπος παράμετρο.

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΤΙΠΟΤΕ ΤΟ ΑΥΤΟΝΟΗΤΟ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ «ΠΑΡΑΝΟΜΗ» ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ. Όταν τα σύνορα θεαματοποιούνται μέσω του θανάτου των μεταναστών, οι συζητήσεις περί της «θυματοποίησης» των μεταναστών από «διακινητές λαθρέμπορους» μας αποπροσανατολίζουν από τις πραγματικές αιτίες της παρανομοποίησης των μεταναστών [migrant illegalisation].

Τείνουμε να πιστεύουμε ότι υπάρχει κάτι το αυτόνομο και ξεκάθαρο στην «παρανομία» των μεταναστών. Κάποιοι μετανάστες κατηγοριοποιούνται ως «παράνομοι» επειδή υπάρχει πιθανότητα να έχουν παραβιάσει τον «Νόμο». Όμως, στις περισσότερες απεικονίσεις αυτών των μεταναστών, υπάρχει ελάχιστη -αν υπάρχει- εξήγηση του τι είναι ο νόμος στην πραγματικότητα ή πώς έγινε και είναι όπως είναι. Στο κάτω-κάτω ο νόμος έχει ιστορία και είναι μια βαθιά πολιτικοποιημένη ιστορία σκόπιμων και λίγο-πολύ υπολογισμένων παρεμβάσεων. Ως εκ τούτου είναι αδύνατο να αναλογιστεί κανείς/καμία την πραγματική κοινωνική και πολιτική κατάσταση των μεταναστών εκτός των μεγαλύτερων γενικών πλαισίων που παράγουν συγκεκριμένα αδιέξοδα «παρανομίας».

Οι μετανάστες γίνονται «παράνομοι» μόνο όταν νομοθετικά μέτρα ή μέτρα βασισμένα στην επιβολή καθιστούν συγκεκριμένες μεταναστεύσεις ή τύπους μετανάστευσης «παράνομες» -ή με άλλα λόγια, τις παρανομοποιούν. Απ' αυτή την άποψη δεν είναι στην πραγματικότητα «παράνομοι» μετανάστες αλλά παρανομοποιημένοι μετανάστες. Η προέλευση τέτοιων παρανομοποιήσεων πρέπει να αναζητηθούν στις αξιολογήσεις, τη δημόσια συζήτηση και τις αποφάσεις των νομοθετών. Ο νόμος που παρανομοποιεί τους μετανάστες παραμένει σε μεγάλο βαθμό αόρατος, ενώ η απειλή του ύπουλου και πονηρού μετανάστη γίνεται υπερ-ορατή μέσω αναπαραστάσεων αστυνόμευσης των συνόρων στα ΜΜΕ. Αυτό είναι που έχω περιγράψει στο βιβλίο μου «Working the Boundaries» ως ένα θέμα επιβολής στα σύνορα, μέσω των οποίων η «παρανομία» των μεταναστών καθίσταται εντυπωσιακά ορατή.

Το θέμα των Συνόρων στήνει μία ορισμένη σκηνή, στην οποία κυριαρχεί ο «αποκλεισμός», όπου υποτίθεται ότι οι «περιττοί» ή «ανεπιθύμητοι» -και σε κάθε περίπτωση όσοι «δεν έχουν τα απαραίτητα προσόντα» ή «δεν πληρούν τις προϋποθέσεις»- μετανάστες πρέπει να αποτραπούν, να τους απαγορευτεί η είσοδος και να γυρίσουν πίσω στη χώρα τους. Παράλληλα τα σύνορα φαίνεται να επιβεβαιώνουν και να νομιμοποιούν την υποτιθέμενη φυσικότητα και φερόμενη ως αναγκαιότητα αυτού του αποκλεισμού. Οι συγκεκριμένες πρακτικές αστυνόμευσης των συνόρων συνυφαίνονται με αυτού του είδους την γλώσσα και τον συμβολισμό ώστε να μετατρέπουν την «παρανομία» των μεταναστών σε κάτι φαινομενικά «πραγματικό».

Ωστόσο, αυτή η κατάσταση αποκλεισμού συνοδεύεται, πάντα από ένα σκιδώδες, κρατικά μη αναγνωρισμένο ή αποκρηρυγμένο, σιωπηρό, αισχρό συμπλήρωμα: την μεγάλης κλίμακας στρατολόγηση παρανομοποιημένων μεταναστών ως νομικά ευάλωτων, επισφαλών και άρα πειθήνιων εργατών. Μπροστά στα ολοένα και περισσότερο ενισχυμένα, στρατιωτικοποιημένα και προστατευμένα σύνορα, αυτοί που διαφεύγουν του εντοπισμού και ξεφεύγουν της σύλληψης ανταμείβονται με την παρατεταμένη και ακαθόριστη κοινωνική συνθήκη που ονομάζεται «παρανομία» και όλες τις επακόλουθες στερήσεις.

Πάνω απ' όλα η «παρανομία» των μεταναστών συνοδεύεται από απει-

λασιμότητα: το ενδεχόμενο της βίαιης απομάκρυνσης από την κρατική επικράτεια. Είναι αυτή η άθλια προοπτική αναγκαστικής απέλασης που χαρακτηρίζει την εργατική τους δύναμη. Οι εξαιρετικά ευάλωτοι εργάτες που ζουν με τον μόνιμο φόβο του Νόμου, είναι, εν τέλει, αρκετά κερδοφόροι για τα αφεντικά.

Η δυναμική του αποκλεισμού που παράγει το Θέμα των Συνόρων, είναι αδιαχώριστη από την αισχρή κρυφή της πλευρά: την πραγματική κοινωνική σχέση των παρανομοποιημένων μεταναστών με το κράτος και το κοινό μυστικό της ένταξης διαμέσου της υποτίμησής τους ως «παράνομο» εργατικό δυναμικό.

Ένταξη διαμέσου της υποτίμησης

Το Θέμα των Συνόρων, όπως είδαμε, επικαλείται την εικόνα των μεταναστών να παραβιάζουν τα σύνορα. Κάνει τα μαγικά του μετατοπίζοντας την «παρανομία» από το σημείο παραγωγής της -τις διαδικασίες της θέσπισης των νόμων- στον λεγόμενο «τόπο του εγκλήματος». Αυτό, φυσικά, επιτελεί και έναν δεύτερο ρόλο: την κατασκευή της σκηνής της αντιμετώπισης του εγκλήματος, που αποτελεί κλειδί στην κατασκευή των συνόρων ως τον κυρίαρχο τόπο αποκλεισμού. Όμως, η κινητικότητα των ανθρώπων υπερισχύει. Αυτό συμβαίνει παρά την συσσωρευμένη πίεση και βία που επιβάλλεται στα σύνορα, ζώνες που όλο και περισσότερο εισβάλλουν στον «εσωτερικό» χώρο του έθνους-κράτους και τις καθημερινές ζωές μεταναστών και πολιτών. Αυτές οι δυναμικές που παρανομοποιούν τους μετανάστες και παράγουν τις συνθήκες για την εκμετάλλευση της εργασίας τους είναι αυτό που αποκαλώ ένταξη διαμέσου της υποτίμησης [obscene inclusion].

Αυτή η αισχρότητα έχει να κάνει λιγότερο με την απόκρυψη και περισσότερο με την επιλεκτική έκθεση. Ακόμη και αν η κρατική νομοθεσία παράγει την «παρανομία» των μεταναστών ως ένα μακροχρόνιο «πρόβλημα», τα θέματα της αστυνόμευσης των συνόρων επανεπιβεβαιώνουν εντούτοις την ύπαρξη ενός πειθαρχημένου εφεδρικού στρατού απελάσιμου εργατικού δυναμικού, έτοιμου και διαθέσιμου εντός του χώρου του έθνους-κράτους.

Κατ' αυτό τον τρόπο το θέμα των συνόρων αποκαλύπτει το νόημα της κρατικής «απάντησης» στο φάντασμα της «κρίσης» της «εισβολής» στα σύνορα από απεγνωσμένες ορδές «παράνομων» μεταναστών και αιτούντων ασύλου: το κράτος εμφανίζεται πάντοτε προσεκτικό και επιμελές ως προς το έργο της φύλαξης των συνόρων και πάντοτε ταυτόχρονα πολιορκημένο. Η εισβολή -εφιαλτική και αδιάκοπη- καθώς και η πανταχού παρούσα «παράνομη» μετανάστευση εξυπηρετούν έτσι την δυνατότητα όλο και πιο έντονων και ευρέων παρεμβάσεων της κρατικής εξουσίας στις καθημερινές ζωές όλων.

Οι σχετικοί λόγοι για την παράνομη διακίνηση ανθρώπων και το «λαθρεμπόριο μεταναστών» επιτρέπουν περαιτέρω στο κράτος να κατασκευάζει την εικόνα του ως μια πατερναλιστική (πράγματι πατριαρχική) «ασπίδα προστασίας» [protection racket] για να χρησιμοποιήσω και τον όρο του Charles Tilly. Σ' αυτές τις περιπτώσεις η «προστασία» του κράτους επεκτεί-

νεται στοργικά πέρα από τους «νόμιμους» υπηκόους του για να συμπεριλάβει κάποιους μετανάστες, ιδιαίτερα γυναίκες που -σύμφωνα με αναφορές- διασώθηκαν από τις εγγενείς εγκληματικές υπερβολές της ίδιας της «παράνομης» μετανάστευσης. Η συζήτηση για το «trafficking», συνεπώς, ίσα που αναγνωρίζει την αλλοδαπότητα ως πηγή της «εκμετάλλευσης» των μεταναστών: τουναντίον, φταίει οι «διακινητές λαθρέμποροι» και ολόκληρη η «καιροσκοπική» δομή της ίδιας της «παράνομης» μετανάστευσης. Έτσι, οι παρανομοποιημένοι μετανάστες καταδικάζονται να βρεθούν σε μια κατάσταση ανάγκης «προστασίας»- ο ένας απ' τον άλλον!

Τέτοιες συζητήσεις σπάνια αμφισβητούν το ευρύτερο νομικό καθεστώς των συνόρων και της μετανάστευσης που δημιουργούν την ανάγκη για επισφαλείς και ευάλωτες μορφές «παράνομης» διάσχισης των συνόρων ανοίγοντας έτσι το δρόμο για την εκμετάλλευση μεταναστών και αιτούντων ασύλου [ενν. από τους διακινητές]. Παράλληλα, η απεικόνιση των μεταναστών ως αξιοθρήνητων και αβοήθητων «θυμάτων» του «λαθρεμπορίου» επαληθεύει την ύπαρξη ενός αόρατου, πειθήνιου πληθυσμού απεριόριστα υπάκουων μεταναστών. Σχετικά μ' αυτό, βλέπουμε για ακόμη μία φορά πως το θέμα των Συνόρων -ως τόπος αποκλεισμού- επιβεβαιώνει το αισχρό γεγονός της ένταξης των μεταναστών μέσω της απαξίωσης. Οι ηθικοπλαστικές, αλλά στην ουσία υποκριτικές, συζητήσεις που κατακρίνουν το «λαθρεμπόριο μεταναστών» και το «trafficking» χρησιμεύουν ως κορυφαία παραδείγματα πράξεων αισχρότητας του θέματος των Συνόρων, αποκαλύπτοντας το «κρυφό μυστικό» του.

Η εκμεταλλευσιμότητα του μεταναστών ως εγγενής συνθήκη

Η αναπαράσταση μεταναστών είτε ως «θυμάτων» είτε ως καιροσκοπικών «εγκληματιών» στην πραγματικότητα διαγράφει την δυνατότητα να θεωρηθούν υποκείμενα με ικανότητα αυτοδιάθεσης. Ο αποκλεισμός αυτών των παρανομοποιημένων μεταναστών από την ικανότητα αυτοδιάθεσης συνεπάγεται επιπροσθέτως ότι είναι ανίκανοι για αυτονομία και δημοκρατική αγωγή.

Αυτή η κατασκευή στην ουσία εμφανίζει την εκμετάλλευση της «παράνομης» μετανάστευσης σε κάτι λίγο περισσότερο από μια απλή επιβεβαίωση της εκμεταλλευσιμότητάς της: η καταπίεση των μεταναστών απλά φαίνεται να προκύπτει από την εγγενή δουλοπρέπειά τους. Αυτό μετατρέπει τις κρατικές πολιτικές υπηκοότητας και τις ανισότητες της μετανάστευσης σε μια ουσιαστική πολιτική της «διαφοράς» που φαίνεται να προκύπτει από την αλλοδαπότητα των μεταναστών [migrants' foreignness].

Η άνιση πολιτική περί υπηκοότητας, που έχει θεσμοθετηθεί στη μεταναστευτική νομοθεσία, παράγει την «παρανομία» των μεταναστών. Το θέμα των Συνόρων συστηματικά επαναποδίδει αυτή την «παρανομία» σε ένα σχεδόν εγγενές ελάττωμα των ίδιων των μεταναστών. Αυτή η μετατόπιση νομικών ανισοτήτων και η αδικία στα σύνορα πάνω στους παρανομοποιημένους μετανάστες -συμπεριλαμβανομένων πατρωναριστικών συζητήσεων που παρουσιάζουν τους μετανάστες αποκλειστικά ως παθητικά «θύματα»- συνεισφέρει αναπόφευκτα στην φυλετικοποίηση [racialisation] των μεταναστών.